

Αξιότιμοι Κύριοι Εισηγητές και Σύεδροι από την Ελλάδα και το εξωτερικό

Αγαπητοί Φίλοι και Φίλες,

Θα ήθελα κατ' αρχήν να ευχαριστήσω την Οργανωτική Επιτροπή Συνεδρίου και ιδιαίτερα την Πρόεδρο, την Κα Αναστασία Κανελλοπούλου για την πρόσκληση να είμαι σήμερα εδώ μαζί σας, σε μια πόλη με ιδιαίτερη ιστορία και ανθρώπους, που την δόξασαν στο διάβα των αιώνων και μάλιστα να συμμετέχω στην Τιμητική Επιτροπή του Συνεδρίου.

Να είμαι και εγώ σήμερα εδώ στην έναρξη του Διεθνούς Συνεδρίου με θέμα: «ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΣΠΑΡΤΗΣ» που πραγματοποιείται στη «Μνήμη των Σπαρτιατών που έπεσαν στις Θερμοπύλες πριν από 2.500 χρόνια».

Εύχομαι το εν λόγω Συνέδριο να πετύχει τους στόχους του και να γίνει η αρχή της ανάδειξης της Ιστορίας των Σπαρτιατών.

Η μετριότητά μου λοιπόν, θα σας μιλήσει για μία άλλη Σπάρτη, μια Σπάρτη με άγνωστο παρελθόν αλλά πολλά ελληνικά στοιχεία τους 3 τελευταίους αιώνες με βάση τα στοιχεία που διαθέτουμε.

Είμαι απόγονος τρίτης γενιάς Μικρασιατών προσφύγων από την πλευρά της μητέρας μου, και ανήκω στο οικογενειακό δένδρο των Εφραίμογλου, μεγάλης πατριαρχικής οικογένειας. Ο παππούς μου Λουκάς Λουκίδης γεννήθηκε στην Σπάρτη της Πισιδίας την σημερινή Isparta της Τουρκίας, την πατρίδα του πρώην πρωθυπουργού της Τουρκίας, Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ.

Για το παρελθόν και την ονομασία της πόλης της Σπάρτης, υπάρχουν αντικρουόμενες απόψεις, αλλά και για το πως βρέθηκαν σε αυτή την πόλη στο εσωτερικό της Μ. Ασίας, τόσο χριστιανοί ορθόδοξοι:

- άλλοι υποστηρίζουν ότι ήταν απόγονοι του Μεγ. Αλεξάνδρου,
- άλλοι ότι προέρχονταν από άποικους Δωριείς
- άλλοι ότι η ονομασία προέρχεται από το: ες-Βάριτα, ες-πάριτα, εσπάρτα, Σπάρτα.
- Τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί και η θεωρία με το DNA που συσχετίζει τους Πισίδες με τους Λάκωνες.

Ένα όμως είναι γεγονός. Ότι το 1905 η επίσημη Τουρκική στατιστική μας δίνει ό,τι στη πόλη αυτή συμβιούσαν: 27.700 Τούρκοι, 4.643 Έλληνες και 550 ξένοι (κυρίως Αρμένιοι). Είχε 11 χριστιανικές εκκλησίες 3 ιερείς πεπαιδευμένους και 2 απαίδευτους, 1 Αρρεναγωγείο 8 τάξεων, 8 δασκάλους και 312 μαθητές, 1 Παρθενγωγείο 5 τάξεων, 3 διδασκάλισσες και 100 μαθήτριες.

Αργότερα και προς το 1922, το έτος του ξεριζωμού, οι Έλληνες υπολογίζονταν σε περίπου 7.000 άτομα που ζούσαν σε 4 συνοικίες της πόλης και συζούσαν με τους Τούρκους.

Να σας αναφέρω εδώ ότι στην επίσημη απογραφή του 1928, η Σπάρτη της Λακωνίας, είχε μόνο 5.799 κατοίκους.

Τα μικρά ή μεγάλα προβλήματα που είχαν στη συμβίωσή τους Έλληνες και Τούρκοι, ως αφετηρία είχαν τις διεθνείς εξελίξεις αλλά και το μεγαλεπίβολο σχέδιο του Κεμάλ Πασά (Αττατούρκ) να γίνει η Τουρκία ανεξάρτητο κράτος με ομοιογένεια εκδιώκοντας τις μειονότητες (Έλληνες, Αρμένιους, κ.α.).

Ιδιαίτερη αναφορά να κάνω και να πω, ότι όλοι οι Έλληνες που ζούσαν στη Μ. Ασία, ήταν χριστιανοί ορθόδοξοι, αλλά Τούρκοι υπήκοοι, και γι' αυτό οι Τούρκοι πριν και μετά την Μικρασιατική Καταστροφή τους φυλάκιζαν ή τους σκότωναν θεωρώντας ότι είχαν προδώσει την πατρίδα τους συνεργαζόμενοι με τον Ελληνικό στρατό.

Στη Σπάρτης της Πισιδίας υπήρχε δήμαρχος και δημοτικό συμβούλιο (12 δημοτικοί σύμβουλοι) ενώ τους χριστιανούς ορθοδόξους εκπροσωπούσαν 2 αιρετοί σύμβουλοι.

Οι χριστιανοί ορθόδοξοι της Σπάρτης είχαν δημιουργήσει από το 1861 τη «Δημογεροντία Σπάρτης» μια μορφή αυτόνομης διοίκησης για την επίλυση των προβλημάτων τους.

Μέσα στις αρμοδιότητες της Δημογεροντίας ήταν και η τήρηση του δημοτολογίου, όπου καταγράφονταν αυστηρά κάθε μεταβολή των χριστιανών (γεννήσεις, θάνατοι). Οι δηλώσεις των μεταβολών γίνονταν μέσω της εκκλησίας από τον αρμόδιο επίτροπο ή νεωκόρο και στη συνέχεια η καταχώριση από τον ειδικό γραμματέα. Φυσικά ανάλογη δήλωση γίνονταν και στις Τουρκικές Αρχές μέσω του Γενικού Γραμματέα.

Πρώτος Πρόεδρος και από τους ιδρυτές της Δημογεροντίας (1869-1885) ήταν ο Γιαννάκης Κιοκπάσογλου (Γιαννάκη Εφέντη), μορφή πολλή σημαντική για τον Ελληνισμό της Σπάρτης, που εξασκούσε τεράστια επιρροή στους Τούρκους.

Στη πόλη υπήρχαν οι λεγόμενοι μαχαλάδες (συνοικίες): 24 τουρκοί, 4 ελληνικοί και 1 αρμένικος. Οι τέσσερις ελληνικές συνοικίες ήταν: 1) των Εισοδίων (απάνω μαχαλάς ή Τσαβούζ), 2) του Γενεσίου της Θεοτόκου, της Μητροπόλεως ή Κεμέρ, 3) των Ταξιαρχών (κάτω μαχαλάς) και 4) της Κοιμήσεως (Εμρέ μαχαλάς).

Η πόλη δοκιμάζεται σκληρά στις 20 Σεπτεμβρίου 1914 από ένα μεγάλο σεισμό που είχε ως αποτέλεσμα να καταρρεύσουν 1.500 σπίτια και στα ερείπιά τους να εγκλωβιστούν και να σκοτωθούν 320 Έλληνες και 1.500 Τούρκοι, ενώ υπήρχαν και πολλοί τραυματίες. Οι κάτοικοι για μήνες βρίσκονταν σε σκηνές ενώ σε βοήθειά τους ήρθαν πολλοί εύποροι Σπαρταλήδες που ήταν εγκατεστημένοι στη Σμύρνη και προσέφεραν με εράνους ικανοποιητική ενίσχυση.

Μετά την άφιξη του Ελληνικού Στρατού τον Μάιο του 1919 στη Σμύρνη και στη συνέχεια την γεωγραφική επέκταση του στην ενδοχώρα της Μ. Ασίας, οι Έλληνες της Σπάρτης αναθάρρησαν πιστεύοντας ότι θα φτάσουν μέχρι την Σπάρτη και θα απελευθερωθούν από τον Τουρκικό ζυγό.

Οι Τούρκοι διαβλέποντας ότι υπήρχε ένα τέτοιο ενδεχόμενο άρχισαν τις μαζικές εξορίες του ανδρικού πληθυσμού άνω των 15 ετών στο εσωτερικό της Μ. Ασίας, ελπίζοντας ότι έτσι θα απομονωθεί ο ελληνικός στρατός ενώ τα γυναικόπαιδα που ζούσαν στην πόλη ήταν υπό τον διαρκή κίνδυνο των λεηλασιών και των δολοφονιών.

Ο ελληνικός στρατός όμως ποτέ δεν έφτασε μέχρι την Σπάρτη και δυστυχώς μετά την πυρπόληση της Σμύρνης, άρχισε το ξεκαθάρισμα των ελληνικών πληθυσμών που βρίσκονταν στο εσωτερικό της Μ. Ασίας.

Η Σπάρτη ήταν έδρα του Μητροπολίτη Πισιδίας που είχε τον τίτλο «Σεβασμιότατος Μητροπολίτης Πισιδίας, υπέρτιμος και Έξαρχος πάσης Λυκίας, Σίδης, Μυρέων και Ατταλείας και Μικράς Αντιοχείας».

Η Εκκλησιαστική Επαρχία Πισιδίας ήταν δεκάτη έβδομη μεταξύ των Μητροπόλεων του Οικουμενικού Θρόνου και είχε τις εξής κοινότητες: 1) Σπάρτης 2) Ατταλείας 3)

Καστελλορίζου 4) Μάκρης 5) Λιβησίου 6) Βουρδουρίου 7) Πάρλας 8) Πόρλου 9) Νησίου 10) Ελμαλού 11) Φοίνικος 12) Αντιφέλλου 13) Μύρων 14) Καλαμακίου 15) Αλαΐας.

Ο Μητροπολίτης Πισιδίας τα καλοκαίρια βρίσκονταν στη περιφέρεια Σπάρτης ενώ τον χειμώνα στη περιφέρεια Αττάλειας, Μάκρης και Καστελλορίζου ενώ είχε ετήσια αρχιερατική επιχορήγηση 400 χρυσές λίρες Τουρκίας.

Οι Σπαρταλήδες όπως και άλλες κοινότητες ήταν προσηλωμένοι στην Ορθόδοξη εκκλησία και ακολουθούσαν πιστά όλες τις χριστιανικές εορτές τις οποίες τιμούσαν κατά τον καλύτερο τρόπο.

Ιδιαίτερη στιγμή ήταν ο εορτασμός των Φώτων. Αμέσως μετά τη Θεία Λειτουργία στην εκκλησία της Μητροπόλεως, όλοι οι εκκλησιαζόμενοι κατέβαιναν στη γέφυρα του ποταμού Τσάι που ήταν στολισμένη με μυρσίνες και δάφνες για το ρίξιμο του σταυρού. Στα παγωμένα νερά του ποταμού έπεφταν ελληνόπουλα και τουρκόπουλα προκειμένου να τον πιάσουν, ενώ Τούρκοι έπαιρναν «αγιασμένο» νερό για να ραντίσουν τα δέρματά τους για να μην σαπίσουν!

Οι ασχολίες των κατοίκων ποικίλλουν και από εθνολογικής άποψης. Οι Τούρκοι ασχολούνται καθ' ολοκληρίαν με την γεωργία και την κτηνοτροφία, με την καλλιέργεια των ρόδων και των αμπελιών, ενώ οι χριστιανοί ορθόδοξοι ασχολούνταν με τα αμπέλια τους, (ούζο και ρακί) και τα οπωροφόρα δένδρα και είχαν κατά πλειοψηφία τούρκους εργάτες στη δούλεψή τους. Φημισμένο ήταν και το ροδέλαιο που γινόταν εξαγωγή στην Ευρώπη.

Η βιοτεχνία χαλιών ιδίως τα τελευταία χρόνια πριν την έξοδο των χριστιανών έτεινε να εξελιχθεί σε βιομηχανία από βιοτεχνία. Το χειροποίητο χαλί τύπου «Σπάρτα χαλησί» ήταν η κύρια δραστηριότητα των χριστιανών κατοίκων της Σπάρτης και ήταν σήμα κατατεθέν στους οίκους χαλιών στην Ευρώπη και την Αμερική.

Βέβαια οι Σπαρταλήδες διακρίθηκαν και στο εμπόριο. Μάλιστα στη Σμύρνη είχε δημιουργηθεί παροικία 1.000 ατόμων με αποκλειστικό σκοπό το εμπόριο χαλιών, ροδέλαιου, φρούτων και σιτηρών. Τα προϊόντα από τη Σπάρτη στη Σμύρνη μεταφέρονταν στην αρχή με καμήλες, μέχρι να κατασκευαστεί η σιδηροδρομική γραμμή Σμύρνης-Αϊδινίου-Εγερδίν.

Για να πάμε να δούμε την Σπάρτη πριν την αναχώρηση των χριστιανών ορθοδόξων και στη συνέχεια την πορεία τους στον Ελλαδικό χώρο.

Ακολουθούν ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ με διαφάνειες.

Και θα ολοκληρώσω την εισήγησή μου, επισημαίνοντας ότι η Σπάρτη της Πισιδίας έδωσε στην Ελλάδα μεγάλες επιχειρηματικές οικογένειες - δεν θα αναφέρω ονόματα από τον φόβο να μην παραλείψω κάποιους - που έθεσαν τα θεμέλια της Ελληνικής Ταπητουργίας και Υφαντουργίας και συνέβαλαν τα μέγιστα στην ανάπτυξη της Ελληνικής Βιομηχανίας και Οικονομίας αμέσως μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας.